

«Мәдени мұра» бағдарламасы

(Басы газеттің №31 санында).

Ел тарихы – рухани қазына

Әлімхан Әбеуұлы
Ермеков

Әлімхан Әбеуұлы Ермеков 1891 жылы Қарағанды облысы Ақтоғай ауданы, Қызыларай ауылдық округіндегі «Бөріктас» деген жерде дүниеге келген. Белгілі қоғам қайраткері, «Алаш» партиясы мен Алашорда қозғалысы жетекшілерінің бірі. Азамат соғысынан кейін қазақ революциялық комитетінің мүшесі, қазақ жерлерін Қазақ АКСР-ның шеңберінде тұтас дерлік топ тастыруда ерекше еңбек сіңірген, көптеген жауапты қызметтер атқарған. Қазақ зиялыларының қатарынан тұңғыш рет математика саласынан профессор атағына (1935 жылы)

«Первомайский» совхозы маңында жаудың танкісін жалынға орады, үш

машинасын талқандады, 97 фашисті тұтқынға алды.

Волковск қаласын алу кезіндегі шайқастарда ауыр жараланып, 1944 жылдың 14 шілде күні қайтыс болды.

Ерлік пен батылдық көрсеткені үшін СССР Жоғарғы Кеңесі Президиумының Қаулысымен 1945 жылдың 24 наурызында Қазбек Бейсенұлы Нұржановқа қаза тапқаннан кейін Кеңес Одағының Батыры атағын берді. Ақтоғай қонысындағы саябаққа батырға ескерткіш орнатылды. Жидебай селолық округіндегі орта мектеп Қазбектің атымен аталады.

Нүркен Әбдіров (1919-1943)

атағы берілді. Бұрынғы Жамбыл облысының Нүркен ауылдық округі болып аталады. Туған жеріндегі мектепке Нүркеннің аты берілген.

Мұқанов Маубас (1898-1968)

Қарағанды облысы, Ақтоғай ауданы, Нарманбет ауылында туған. Сталин атындағы ұжымшарының аға шопаны болып еңбек еткен. 1947 жылы 400 саулықтан 480 қозы алып, әрқайсысының орта салмағын 42,7 кг-ға жеткізген. 1948 жылы Социалистік Еңбек Ері атағына ие болды. «Ленин» орденімен марапатталған.

Ыбыраев Сәтибек (1889-1962)

Қарағанды облысы, Ақтоғай ауданы, қазіргі Қараменде би ауылында туған. «Қуаныш» колхозында жасынан жылқышы, шопан болып еңбек етіп, 1948 жылы 430 саулықтан 569 қозы алып, әрқайсысының орта салмағы 42 кг-ға жеткізген. 1948 жылы Социалистік Еңбек Ері атағына ие болып, «Ленин» орденімен марапатталған.

Күзембаев Түсіп (1890-1958)

Қарағанды облысы, Ақтоғай ауданы, Қусақ ауылында туған. 1908 жылдан бастап ағылшындарға қарасты «Джимми» шахтасында тіреуші, кен қазушы болып жұмыс істеген. 1933-37 жылдары №1 шахтаның кен қазушылар бригадасын басқарған. 1935 жылы 21 қыркүйекте 6 адамы бар бригада әр тәулігіне 11 вагон-арбаның орнына 220 вагон-арба көмір өндіріп, республикалық рекорд

Нұржанов Қазбек – Ұлы Отан соғысының батыры

Әбдіров Нүркен – Ұлы Отан соғысының батыры

Күзенбаев Түсіп – шахтер, Социалистік Еңбек Ері

Нұрмағанбетов Бәшір – шахтер, Социалистік Еңбек Ері

Ибраев Сәтибек – шопан, Социалистік Еңбек Ері

Мұқанов Маубас – шопан, Социалистік Еңбек Ері

Ысқақов Мақай – мұғалім

Смағұлов Әбдірахман – мұғалім

Кеңесбаев Жабас – мұғалім

Керімбаев Әсет – мұғалім

Жұбанұлы Шаймағанбет – шопан

Сәрсенбаев Жұмабек – сиыршы

Аманқұлов Ерменбет – малшы

Жалтыров Нәдірбек – малшы

Оразалин Мұқади – малшы

Байғазин Ақбұзау – малшы

Асылбеков Айтбек – шопан

Есенқұлов Жағыпберлі – шопан

Қалиев Мұздыбай – шопан

Бабашев Мақсұтбек – шопан

Имұхамбетов Сәмет – жылқышы

Кәдірбеков Тұрған – шопан

Исин Мұрат – шопан

Солтаев Көшербай – сиыршы

Көпбаев Зікірия – шопан

Драгунова Александра Николаевна – мұғалім

Райымбеков Орынбай – шопан

«Еңбек Қызыл Ту» орденінің иегері

Алдажанов Мұхамедия

Алғамжанов Совет

Аманжолова Кино

профессор атағына (1935 жылы) ие болған. Жалпы, Ермековтер білім қонып, ғылымның қара шаңырағы атанған әулиет. Әлімханның немере інісі – Мүсілім Әмірханұлы Ермеков ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ Республикасы Ғылым Академиясының мүше-корреспонденті, мемлекет қайраткері, бірегей ғалым болған. Ұлы – Төлеген Мүсілімұлы Ермеков, келіні Раиса Кәрімқызы Ермекова – екеуі де ғылым докторлары.

Ә.Ермеков 1970 жылы дүниеден қайтты. 1992 жылы Әлекеңнің 100 жыл толу құрметіне ас беріліп, туған жері Ақтоғайда аталып өтілді. Қазір Ә.Ермеков атында орта мектеп, аудан орталығында көше сол кісінің есімімен аталады. Туған жеріне ескерткіш тақта қойылды

Ақтоғайлық Кеңес Одағының батырлары

Қазбек Бейсенұлы Нұржанов (1919-1944)

1919 жылы туған. 1939 жылы Қызыл Армия қатарына алынды. Соғысқа 1942 жылдың сәуірінен бастап қатысты. 2-ші Беларусь майданында 5-атқыштар дивизиясына қарасты 61-истребитель дивизионының барлаушылар взводының командирі болды. Аға сержант Қазбек Нұржанов Волгада шайқасты, Орелде, Зуш, Десна, Сож, Днепр, Пругь, Березина өзендерін кешіп өтті.

1919 жылы туған. Соғыс басталғанда Нүркен Орынбор әуе училищесінде оқитын. Кейін Ташкенттегі және Сібір қалаларының біріндегі шабуылшы-әскери ұшқыштар дайындайтын курсты бітірді.

Оқуды бітіргеннен кейін ол 267 әуе дивизиясының 808 шабуылшы полкы құрамында майданға аттанды. Нүркен жаудың 18 танкісін, 46 жүк машинасы мен көлігін, оқ-дәрі тасыған 18 керуенді, жанар май құйған 3 цистернаны, зенит қондырғыларының бесеуін, бірнеше жабық атыс ұясын, талай жау әскерін құртты. 1942 жылдың 19 желтоқсанында Боков-Пономарев станциясы маңайында үлкен 6 танк, бірнеше атыс ұясын, зенит артиллериясының 2 қондырғысын жойып жіберді.

Осынау теңдесі жоқ ерлігі үшін Нүркен Әбдіровке 1943 жылдың 31 наурызында Кеңес Одағының Батыры

орденімен марапатталған. Осымен бірге, республикалық рекорд жасаған. 1936 жылы Москвада көміршілердің Бүкілодақтық кеңесіне қатысып, 1937 жылы Қазақ ССР Жоғарғы кеңесіне депутат болып сайланған. 1948 жылы Социалистік Еңбек Ері атағы берілді. 3 мәрте «Ленин» орденімен марапатталған.

Нұрмағамбетов Бәшір Нұрмағамбетұлы (1914-1982)

Қарағанды облысы, Ақтоғай ауданы, Қусақ жерінде дүниеге келген. Еңбек жолын 1937 жылы Қарағанды көмір бассейніндегі №1 шахтада тіреуші, 1946-1975 жылдары «Қарағандыкөмір» комбинатының (өндірістік бірлестігінің) №44/45 31-бис, 35-шахталарының комбайншысы, тазарту забойы тау-кен жұмысшыларының бригадирі болды. КОКП 1-съезінің, Қазақстан Компартиясы 7,8,10-съезінің делегаты, 4 және 5 сайлау. Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің депутаты. Ленин орденімен, 2 мәрте Еңбек Қызыл Ту, «Құрмет Белгісі» орденімен марапатталған. 1948 жылы Социалистік Еңбек Ері атағын алды. 1962 жылы Қазақ ССР Еңбек сіңірген шахтері құрметті атағы берілді.

ОРДЕН ТАҚҚАН ОЗАТТАР

1938-2014 жылдары аралығында ордендермен марапатталған Ақтоғайлықтар. (Отан соғысы «Даңқ» және «Қызыл Жұлдыз» ордендерімен марапатталғандар Торғай Ақпанбаеваның «Өшпес ерлік, өлмес мұра» кітабында жазылған.

«Ленин» орденінің иегерлері
Байсейітова Күләш – СССР халық артисі

Алғамжанов Совет
Аманжолова Кино
Аманжолов Баймағанбет
Аятбеков Ескелді
Әлкеев Ыбрай
Байсейітова Күләш
Бәдіғұлов Кәдірберлі
Дүйсебеков Сағадат
Досжанова Бақыт
Ержанов Манарбек
Ерубасев Берік
Жаркенов Иісбек
Исин Мұрат
Имұхамбетов Сәмет
Кеңесбаев Жабас
Кенжебеков Ағдарбек
Күзенбаев Түсіп-2 рет
Қасымжанов Оралбай
Қасымов Секен
Қасымбеков Төкен
Қалибеков Байжасар
Қордабаев Тілеужан
Мананбаев Балажан
Нұрмағанбетов Бәшір
Омаров Тілектес
Омарбеков Сейдіғали
Пішенбаев Қапас
Рахымжанов Әбіжан
Садықов Нарманбет-2 рет
Сәдуақасов Талғат
Сейілханов Сейдіғали
Смағұлова Мәриға
Спатаев Балапан
Сыздықбаев Иса
Сұлтанбеков Үмітбек
Тойымбеков Қазкен
Хасенов Іңкәрбай
Шайдаров Жаманқұл
Ықсанов Әбіжан
Романов Сахи

Тұңғышбай Мұқанов

(Дерекнама ықшамдалып жарияланып отыр). (Жалғасы бар).